

"Nem mertem nemet mondani"

Halász Csilla, reflektor@hetivalasz.hu

9. évfolyam 26. szám, 2009.06.25

Alig fél tucatnyian álltak a nyilvánosság elé azon 181 ember közül, akik az 1956-os Intézet szerint Nagy Imre 1989-es újratemetésekor ügynökként tevékenykedtek. Közülük egyedül Katkó Tamás fotóművész nem szépítette múltját, hanem bevallotta: III/III-as volt, bár állítása szerint a temetés idején már kilépett.

- "Besúgó voltam", írta a Magyar Hírlapban. Miközben mindenki tagad, miért állt ki e vallomással?

- Talán van egy olyan hátsó szándékom is, hogy örülnék, ha mások is ki mernének állni. Higgyék el: megkönnyebbülnének.

- Ön megkönnyebbült?

- Ez a negyedik lépcsőfok. Az első egy gyónás volt. Később a feleségemnek meséltem el, a kilencvenes évek elején. Majd felkerestem azt a személyt, akiről jelentettem, és bocsánatot kértem tőle. Az elmúlt hónapokban pedig arra készültem, hogy a nyilvánosság előtt megvallom: ügynök voltam.

- Mikor keresték meg először?

- A Műegyetem R klubjában volt egy estem 1981-ben; akkor szabadidőmben előadóművészként dolgoztam. Munkahelyemen - a földtani intézetben - csörgött a telefon. Előtte az osztályvezetőm már figyelmeztetett, hogy a rendőrség érdeklődött utánam.

- Megijedt?

- Persze. Délután meg kellett jelennem a zuglói kapitányságon. Gyanítottam, hogy az akkori estemről lesz szó, melyben szerepelt olyasmi is, amit nem lett volna szabad elmondani.

- Egyből elmondták, mi a tervük?

- Egy rendőr kísért be a szobába, ahol aztán talpig frászban váraкоztam. Két emberrel találkoztam, az egyik a későbbi tartótiszt volt. Aláírtattak velem egy titoktartási nyilatkozatot, majd faggattak, kit ismerek. Nem tudom, féltem- e valaha életemben annyira.

- Alkalmaztak olyan módszereket, amelyektől félnie kellett?

- Nem, állítólag elcsúsztam és beütöttem a fejemet. Nem tudom, hogyan kerültem ki. Csak azt, hogy hazaérkezésemkor nadrágot és fehérneműt kellett váltanom, s a fogorvosomnak is volt egy kis dolga.

- Már ekkor aláírták önnel a beszervezési nyilatkozatot?

- Talán furcsán hangzik, de nem tudom, létezik-e ilyen irat, hogy aláírtam- e. Nem mentség, de 22 éves voltam akkor.

- Mi volt a feladata?

- Az első két évben informális beszélgetések voltak, később elvárták a jelentéseket. Általában szóban mondtam el, amit tudok, de előfordult, hogy kézzel írták le velem a dolgokat.

- Kiről kellett jelentenie?

- Egy hölgyről, aki az ellenzékhez tartozott, és ma is prominens személyiség. De előfordult, hogy erdélyi utamról kellett jelentenem. A tartótiszttem eleinte üvöltözött, ha nem számoltam be mindenről részletesen.

- Tudhatjuk, ki volt az a hölgy?

- Néhány hónapja az engedélyét kértem, hogy névvel tudjak kipakolni, mert tudtam, hogy ki fogok állni a nyilvánosság elé. Akkor megkért, hogy ne említsem a nevét.

- Miket jelentett?

- Foszlányokra emlékszem. Azt sem tudnám megmondani, a tartótiszttel milyen gyakran találkoztam. Időnként hónapok teltek el, az biztos. Ahhoz, hogy részletesen tudjak erről beszélni, látnom kellene a dossziémat, de az 1956-os Intézet szerint nincs meg.

- Miért vállalta, hogy jelent?

- Egyszerűen nem mertem nemet mondani - noha egy pillanatig sem éreztem, hogy közéjük tartoznék. Egy idő után kezdtem nagyon rosszul érezni magam, noha leszögeztük, hogy sem a baráti körről, sem a versmondó társakról, sem a színházról nem mondok semmit. De ha az ember elkezd csúszni a lejtőn, csak a csoda állíthatja meg. Többen nem is tudtak együtt élni ezzel. Bódy Gábor filmrendező öngyilkos lett, de végzett magával egyik tanárom is.

- Hogyan szállt ki?

- 1987-ben egy egész napos, három részletben történő gyónás keretében megvallottam mindent Várszegi Asztrik akkori pannonthalmi perjelnek. Ő pedig nagy szeretettel rám parancsolt, hogy hagyjam abba. Azt mondta: vedd tudomásul, hogy a barikádnak két oldala van, és te a mi oldalunkon vagy. Nem volt más választásom, ezt a penitenciát adta.

- Közölte ezt a tartótiszttel?
- Amikor jelentkezett, mondtam neki, többé nem jelentek. Azt az egyet bánom, hogy nem korábban szálltam ki.
- Tartótisztje igazgató egy médiacégnél. Azóta találkozott vele?
- Nemrég. Elmondtam neki, hogy felkerestem a hölgyet, bocsánatot kértem, s talán ő is megtehetné. Azt válaszolta, ő ezt az ügyet 1990-ben lezárta.
- Mit érzett, amikor kikerült a neve az 1956-os Intézet honlapjára?
- Ahogy mondtam, nyilvánosság elé akartam állni, de abban a pillanatban felkészületlenül ért. Megint úgy éreztem, félek. Az a gyanúm, senkinek nem érdeke, hogy tisztázódjanak a dolgok.
- Pedig tisztázni kellene, miért állítja az intézet, hogy ön feladatot kapott Nagy Imre 1989-es újratemetésén, miközben saját változata szerint 1987-ben kiszállt.
- Kíváncsi lennék arra is, honnan vették, hogy az Inconnu csoporttal kapcsolatban voltam, holott életemben egyszer találkoztam velük. Az újratemetésen nem kaphattam feladatot, hiszen két évvel korábban megszakítottam kapcsolatomat a tartótisztemmel.
- Ezzel azt állítja, hogy az intézetben hamis adatokat tartanak nyilván önről.
- Úgy tűnik, ez az igazság. Fölmerült, hogy ez már olyan időszak volt, amikor falból írtak jelentéseket.
- Vagyis hamisítvány a beszerzésére utaló 6-os karton?
- Nem tudom, lehet. A honlapon látható kartonon nem stimmel például a lakáscímem. Az sem igaz, hogy KISZ-tag voltam. Bár egyszer egy szakmunkásképzőben megválasztottak KISZ-titkárnak, három nap múlva kiderült, a tagkönyv pénzbe kerül, ezért nem léptem be. A kartonon az szerepel, hogy fotóoptikusként végeztem - holott látszerésszésként végeztem, fotográfusként dolgoztam. Azt írták, hogy földmérő asszisztens vagyok, pedig a földtani intézet nem foglalkozott földméréssel - a munkakönyvem szerint geológus technikus voltam.
- Ha nem a hálózat megbízásából fotózott, hogyan jutott be a temetés napján a 301-es parcellába?
- Bár 1989 januárjában beléptem az MDF-be, soha nem voltam az MDF fotósa. Persze, be akartam jutni a temetőbe, rohangáltam a Történelmi Igazságtétel Bizottsághoz, de nekik már megvolt a fotós csapatuk. A Hősök terén a tömegben fényképeztem. A temetőbe is be lehetett menni. A 301-es parcellába meg szerencsével jutottam be: gimnáziumi társam állt a kapuban. Mások mutatták a belépési engedélyt, én meg köszöntem, szervusz, Péter, és bementem.
- A jelentések időszakában ön nős ember volt, s azokban az években születtek a gyerekei.

Milyen szellemben nevelte őket?

- Beszervezésem alatt mindvégig templomjáró ember voltam, a két gyerekemet megkereszteltettem. A szakszervezet felajánlott 500 forintot, ha elviszem őket névadó ünnepségre, de nemet mondtam. Már nem kellett úttörőnek lenniük, cserkészek voltak. Mertem beszélgetni velük kemény dolgokról, s ilyenkor nem a rendszert éltettem.

- Mit szólnak a múltjához?

- Néhány éve meséltem el nekik. A kisebbik fiam úgy reagált: eggyel több ok, hogy gyűlöljem őket.

- Tudomása szerint érte hátrány azt, akiről jelentett?

- Nem tudok arról, hogy jelentéseimnek bármilyen következménye lett volna, illetve hogy kárt okoztam volna valakinek. Leginkább az bizonytalanít el, hogy nem látom értelmét a beszervezésemnek. Nem tudom, mik lehettek azok az információtöredékek, melyek segítettek a hálózatnak egy összetettebb képet kapni. Furcsállom, hogy nagyobb hangsúly volt a beszélgetéseken, mint a megírt jelentéseken.

- Kikéri az anyagait a levéltárból?

- Utána akarok menni az adataimnak, leülni egy történésszel. Magam sem tudom, mennyiben vagyok sáros. De a médiaszereplésemet ezzel befejeztem, nem akarok több interjút adni.

- Ön ismert személyiség, fotózásai révén szinte az egész színházi világgal kapcsolatban áll. Ezek az emberek hogyan fogadták a listát?

- Iszonyú fura nép a magyar. Életemben ennyi szeretetet még nem kaptam. Persze arra is felkészültem, hogy a művészek között is lesz, aki ezek után, ha az utcán találkozunk, átmegy a túlsó oldalra. De az ismerőseimnek valószínűleg meg sem fordult a fejében, hogy amit az életemben elértem, ahhoz hátszelem lett volna.

[BILLBOARD]

- Most mit gondol magáról? Elsősorban bűnös volt vagy áldozat?

- Nem akarom szépíteni ezt a dolgot, abszolút saram van. Igaza van annak, aki azt mondja: nem volt kötelező. Becsülöm azokat, akiket be akartak szervezni, de nem vállalták. Pontosan tudom, hogy mindannyian, akik ebben a kuplerájban benne voltunk besúgóként, méltóak vagyunk a megvetésre. S akkor még, azt gondolom, olcsón megúsztam.

- És a többiek? A tartótisztek? Az MSZMP-sek?

- Ez az ő dolguk. Nincs bennem sem düh, sem harag irántuk. Én magam tettem tönkre az életemet.

"Nem mertem nemet mondani"

Módosítás: 2009. október 17. szombat, 12:41
